

Model Standardowy cd. 12.03.08

Podsumowanie – cząstki
fund. o spinie $1/2 \hbar/(2\pi)$,
 $\pi=3.14..$
(umowa $\sim (h \text{ kreślone}) \cdot \hbar/(2\pi) = 1$)

Kwarki (wszystkie) :

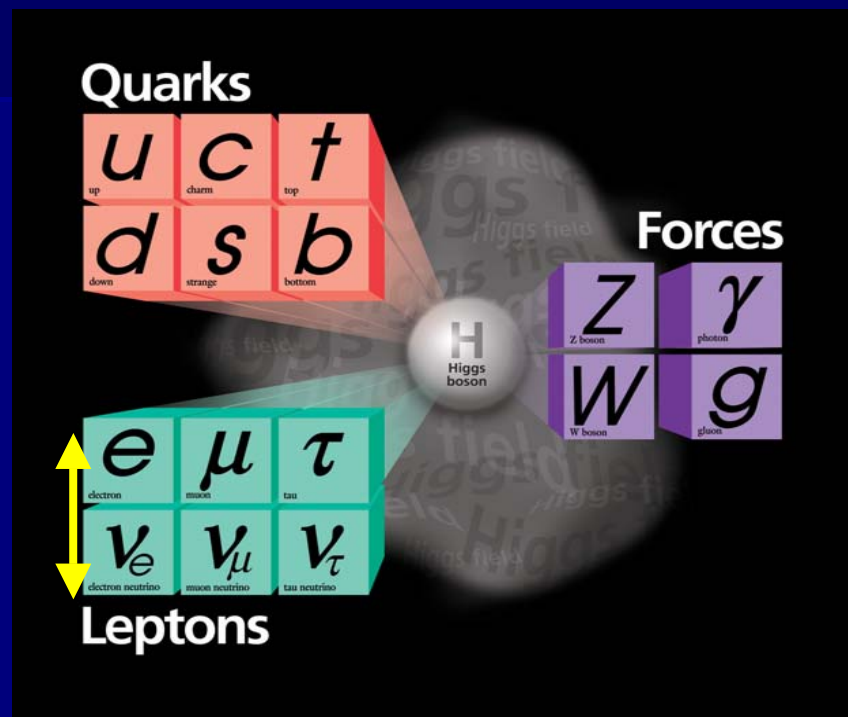
I. barionowa $B=1/3$

Leptony (wszystkie) :

I. leptonowa $L = 1$

Antykwarki $B= -1/3$

antyleptony $L= - 1$

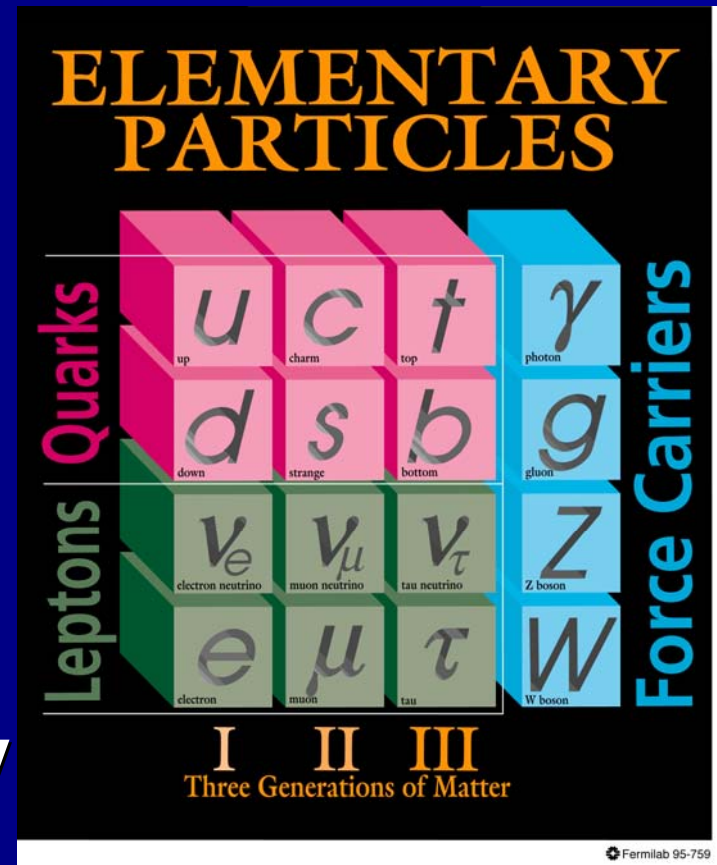

Leptony: indywidualne liczby
kw.– elektronowa, muonowa i
taonowa

Top: 170.9 § 1.4 GeV !! *marzec 2008*

■ Masy:

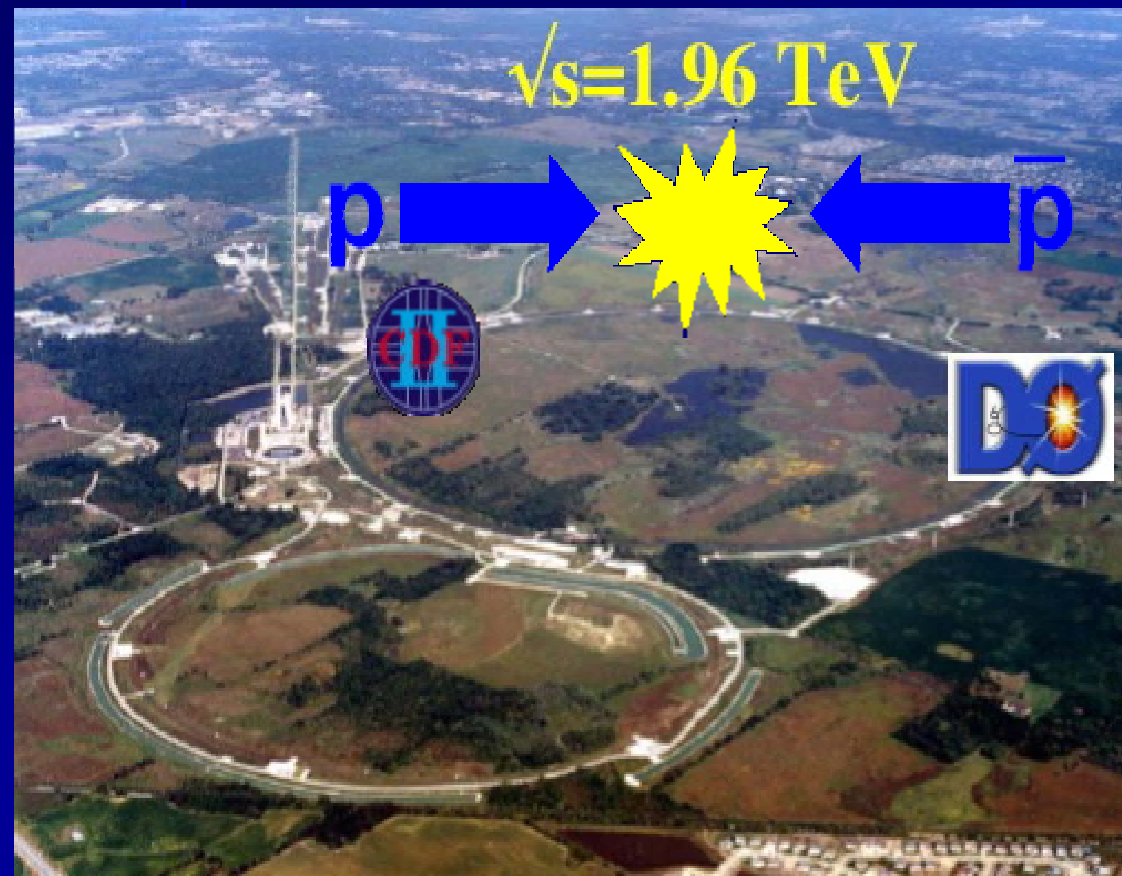
u	c	t
3 MeV	1.25 GeV	171 GeV
d	s	b
7 MeV	150 MeV *	4.5 GeV
ν_e	ν_μ	ν_τ
$<5 \cdot 10^{-6}$ MeV	<0.27 MeV	<31 MeV
e (elektron)	μ (muon)	τ (taon)
0.511 MeV	105.7 MeV	1.78 GeV

Nowe dane dośw.– masa top

FERMILAB, k. Chicago

$170.9 \pm 1.1 \pm 1.5 \text{ GeV}$

teoria (MS):
wnioski dla
cząstki Higgsa
masa poniżej
144 GeV!

3 generacje (rodziny)

- **Czy są dalsze?**
Doświadczenie: raczej nie, o ile neutrino lekkie.
Teoria: ?
- **To tablica cząstek fundamentalnych**
Generacje uporządkowane ze względu na masy –
I- najmniejsze masy, III- największe (bez głębszej zasady)
- **Skąd te masy ? Ekstremiści: kwark top i neutrino**
(uwaga: neutrino i antyneutrino – to nie jest para cząstka-antycząstka)
- **Jak tablica atomów Mendelejewa, ale są istotne różnice**

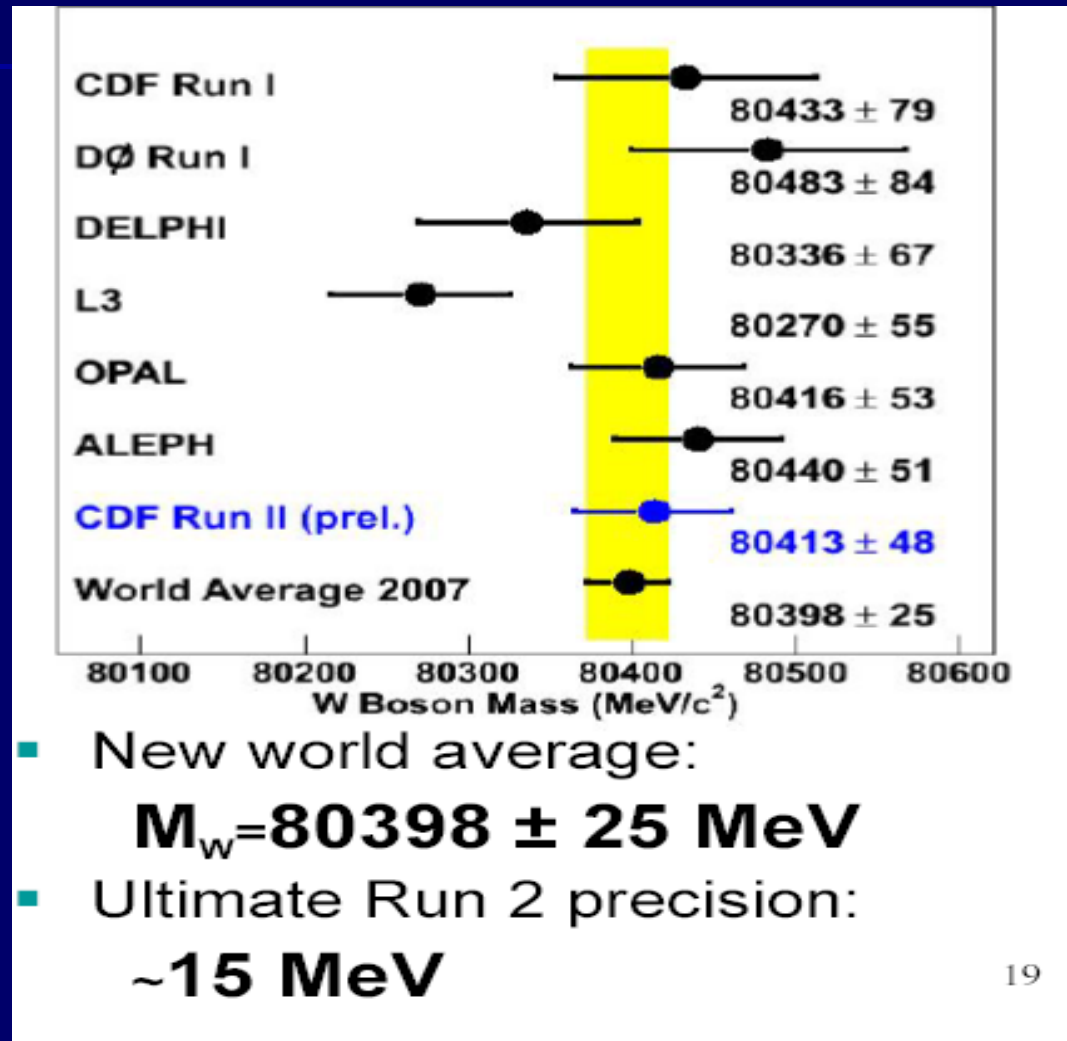
Cząstki o spinie 1 – bozony

wektorowe

Nazwa	symbol	ład. el.	masa
Bozon	W^+	+ 1	80.4 GeV
Bozon	W^-	- 1	80.4 GeV
Bozon	Z	0	91.2 GeV
Foton	γ	0	0
Gluony(8)	g	0	0

(cząstki o spinie całkowitym – bozony)

Lato 2007 (dane z Tevatronu)

Bozony pośredniczące

- $W^\pm/Z$ – b. masywne - ok. 100 razy masa protonu
- $W^\pm$ są wzajemnie dla siebie antycząstkami
- γ i Z – są własnymi antycząstkami
- gluon_a $\bar{b}$ antycząstką do gluon_a $\bar{b}$
- grawiton – spin 2, ład. el. 0, masa 0 (własna antycząstka)

Siły i oddziaływania

- Makroskopowo – dwie siły elektromagnetyczna i grawitacyjna mają długi zasięg (długi w porównaniu do rozmiaru nukleonu)
- Mikroświat – dodatkowo siły jądrowe i słabe
  - siły jądrowe które wiążą nukleony (jądrowe) o zasięgu 10^{-13} cm = 10^{-15} m;
gdy działają między kwarkami -> siły kolorowe (wymiana gluonów), zasięg podobny
  - siły słabe – rozpad neutronu, zasięg jeszcze mniejszy;
działają między kwarkami i leptonami poprzez wymianę bozonów pośredniczących W / Z
- Pola $\leftrightarrow$ cząstki (Einstein 1905)
Promieniowanie elektromagnetyczne - strumień fotonów,
A samo pole elektromagnetyczne np. statyczne? Pole el. wokół protonu -
czy też możemy wyobrazić sobie jako zbiór fotonów?

Odpowiedź: Też ale trochę innych, „poza powłoka masy”, tzn z niezerową masą.
Tu jest stały bal: wysyłanie i pochłanianie tych fotonów. W mechanice kwantowej
takie procesy są możliwe w krótkich przedziałach czasowych...
Ale jeśli elektron może spotkać taki foton, i zmienić jego pęd i energię

Siły -> oddziaływania

- Oddziaływania = emisja i pochłanianie bozonów (foton, W/Z, gluon..) i wymiana ich z inną cząstką (-ami)
  - Klasyfikacja: historycznie wg „siły” (strength) inaczej natężenia:
    - grawitacyjne i el-mag – bardzo różne
grawitacja b. słaba, np dwa protony
 10^{36} silniej oddz. el-m niż grawitacyjnie
ale grawitacja dużych obiektów -> efekty
- Silne > elektromagnetyczne > słabe > grawitacyjne**

ALE, natężenie oddz. zależy od energii !

- Silne słabną i mogą być porównywalne z el-
m dla dużych energii
- Słabe dla energii poniżej 1 GeV

tak słabe, że neutrina przechodzą przez całą Ziemię praktycznie bez oddziaływań ale dla energii 10 TeV

oddz. ich porównywalne z el-m!

Oddziaływanie cz. Higgsa ...,

- W procesach mogą uczestniczyć W/Z i fotony, więc ich charakter mieszany

Klasyfikacja: „stałe” sprzeżenia

- Parametr opisujący elementarny akt oddziaływania np.

$$e \rightarrow e \gamma \quad e \gamma \rightarrow e$$

$$e \rightarrow \nu_e W^- \quad \nu_e \rightarrow e W^+$$

$$d \rightarrow u W^- \quad t \rightarrow d + W^+$$

$$d \rightarrow d Z \quad Z \rightarrow \nu \bar{\nu}$$

$$u_r \rightarrow u_g + g_{r,\text{anti-g}}$$

- sprzeżenia (niskie energie):

$$el-m \ (\alpha_{el} = e^2/4 \pi = 1/137)$$

$$strong \ (color) \ g \ (\alpha_s = g^2/4 \pi = 1)$$

Mechanika kwantowa.

Mieszanie

- Prawa mechaniki kwantowej różnią się od praw Newtona opisujących mechanikę klasyczną. Chociaż są graniczne przypadki (b. masywne cząstki) gdy opis klasyczny.
- Mechanika kw. – tu nie wyznaczamy trajektorii ruchu, ale prawdopodobieństwa procesów. Więc trajektoria – realizowana z pewnym prawdopodobieństwem.
I nie śledzimy przecież ruchu poszczególnych cząstek

Dwie szczeliny

- Światło –
fala (Huygens) czy cząstka (Newton)?
I to i to..., ale lepiej uznać, że pytamy
nie tyle o istotę światła ale o to jaki
aparatus (pojęcia) możemy zastosować
do opisu.

Fale interferują ze sobą

Foton – cząstka światła, ale prawa ruchu
jak dla fali... (jak dźwięk)